

Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
MANUELA CAMPOSA SÁNCHEZ-BORDONE
od 4. srpnja 2018.¹

Predmet C-220/18 PPU

M. L.
uz sudjelovanje:
Generalstaatsanwaltschaft Bremen

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Hanzeatski visoki zemaljski sud u Bremenu, Njemačka))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Policijska i pravosudna suradnja u kaznenim stvarima – Okvirna odluka 2002/584/PUP – Europski uhiđbeni nalog – Razlozi za odbijanje izvršenja – Povelja Europske unije o temeljnim pravima – Članak 4. – Zabrana nečovječnog i ponižavajućeg postupanja – Uvjeti oduzimanja slobode u državi članici izdavateljici naloga”

1. U zahtjevu za prethodnu odluku ponovno se postavljaju pitanja koja se odnose na europski uhiđbeni nalog (EUN) nakon što je Sud Okvirnu odluku 2002/584/PUP² protumačio u presudi od 5. travnja 2016., Aranyosi i Căldăraru³.

2. Sud koji je uputio zahtjev od Suda zahtijeva dodatna pojašnjenja u pogledu sudske prakse iz te presude, osobito za slučaj da (moguće) povrede zabrane nečovječnog i ponižavajućeg postupanja u zatvorskim ustanovama države članice koja je izdala EUN mogu ispraviti njezina vlastita pravosudna tijela.

I. Pravni okvir

A. Pravo Unije

1. Povelja Europske unije o temeljnim pravima

3. Člankom 4. utvrđuje se:

„Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni”.

¹ Izvorni jezik: španjolski

² Okvirna odluka Vijeća od 13. lipnja 2002. o Europskom uhiđbenom nalogu i postupcima predaje između država članica (SL 2002., L 190, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 83.), kako je izmijenjena Okvirnom odlukom Vijeća 2009/299/PUP od 26. veljače 2009. (SL 2009., L 81, str. 24.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 16., str. 169.; u daljnjem tekstu: Okvirna odluka)

³ Predmeti C-404/15 i C-659/15 PPU, EU:C:2016:198 (u daljnjem tekstu: presuda Aranyosi)

2. Okvirna odluka

4. U uvodnim izjavama 5., 6., 8., 10. i 12. navodi se sljedeće:

„(5) [...] uvođenje novog pojednostavljenog sustava predaje osuđenih ili osumnjičenih osoba u svrhe izvršenja kaznenih presuda ili kaznenog progona omogućuje ukidanje zamršenosti i opasnosti od kašnjenja koji postoje kod sadašnjih postupaka izručivanja. [...]

(6) Europski uhidbeni nalog, predviđen ovom Okvirnom odlukom, prva je konkretna mjera u području kaznenog prava kojom se primjenjuje načelo uzajamnog priznavanja, koje Europsko vijeće smatra , kamenom temeljcem' pravosudne suradnje.

[...]

(8) Odluke o izvršavanju europskog uhidbenog naloga moraju biti podložne dostatnom nadzoru, a to znači da će pravosudno tijelo države članice u kojoj je tražena osoba uhićena morati donijeti odluku o njezinoj predaji.

[...]

(10) Mehanizam europskog uhidbenog naloga temelji se na visokoj razini povjerenja između država članica. Njegova primjena može biti suspendirana samo u slučaju da neka država članica ozbiljno i neprekidno krši načela iz članka 6. stavka 1. [UEU-a, koji je nakon izmjene postao članak 2. UEU-a]. Kršenje utvrđuje Vijeće u skladu s odredbama članka 7. stavka 1. [UEU-a, koji je nakon izmjene postao članak 7. stavak 2. UEU-a], s posljedicama predviđenima u članku 7. stavku 2. Ugovora.

[...]

(12) Ova Okvirna odluka poštuje temeljna prava i načela priznata u članku 6. [UEU-a], koja se odražavaju i u Povelji [...], a posebno u njezinu poglavlju VI. Ništa u ovoj Okvirnoj odluci ne smije se tumačiti kao zabrana odbijanja predaje osobe za kojom je izdan europski uhidbeni nalog, ako postoji razlog za uvjerenje, na temelju objektivnih elemenata, da je spomenuti uhidbeni nalog izdan u svrhe progona ili kažnjavanja osobe zbog njezina spola, rase, vjere, etničkog podrijetla, državljanstva, jezika, političkih uvjerenja ili spolnog usmjerenja, ili ako bi položaj te osobe mogao biti ugrožen zbog bilo kojega od tih razloga. [...]

5. Člankom 1. utvrđuje se:

„1. Europski uhidbeni nalog je sudska odluka koju izdaje država članica s ciljem uhićenja i predaje tražene osobe od strane druge države članice, zbog vođenja kaznenog progona, izvršenja kazne zatvora ili naloga za oduzimanje slobode.

2. Države članice izvršavaju svaki europski uhidbeni nalog na temelju načela uzajamnog priznavanja u skladu s odredbama ove Okvirne odluke.

3. Ova Okvirna odluka ne mijenja obvezu poštovanja temeljnih prava i temeljnih pravnih načela sadržanih u članku 6. [UEU-a].”

6. Članak 5. glasi kako slijedi:

„Izvršenje europskog uhidbenog naloga, koje obavlja pravosudno tijelo izvršenja, može, u skladu s pravom države članice izvršenja, biti podložno sljedećim uvjetima:

[...]

2. ako je kazneno djelo zbog kojega je izdan europski uhidbeni nalog kažnjivo doživotnom kaznom zatvora ili doživotnom mjerom oduzimanja slobode, izvršenje spomenutog uhidbenog naloga može biti podložno uvjetu da država članica koja izdaje uhidbeni nalog u svojem pravnom sustavu ima odredbe o reviziji izrečene kazne ili mjere, na zahtjev ili najkasnije nakon dvadeset godina, ili odredbe o primjeni mjera pomilovanja, koje osoba može zatražiti u skladu s pravom ili praksom države članice koja izdaje uhidbeni nalog, s ciljem neizvršavanja takve kazne ili mjere;
3. ako je osoba koja je predmet europskoga uhidbenog naloga izdanog u svrhe progona državljanin ili ima boravište u državi članici izvršenja, predaja te osobe može biti podložna uvjetu da ta osoba, nakon saslušanja, bude vraćena državi članici izvršenja kako bi u njoj izdržala zatvorsku kaznu ili mjeru oduzimanja slobode koja joj je izrečena u državi članici koja izdaje uhidbeni nalog.”

7. U skladu s člankom 6.:

„1. Pravosudno tijelo koje izdaje uhidbeni nalog jest pravosudno tijelo države članice koja izdaje uhidbeni nalog, nadležno za izdavanje europskog uhidbenog naloga u skladu s pravom te države.

2. Pravosudno tijelo izvršenja jest pravosudno tijelo države članice izvršenja nadležno za izvršenje europskog uhidbenog naloga u skladu s pravom te države.

3. Svaka država članica obavještava Glavno tajništvo Vijeća o nadležnim pravosudnim tijelima u skladu sa svojim pravom.”

8. Članak 7. glasi kako slijedi:

„1. Svaka država članica može odrediti središnje tijelo ili, ako je to predviđeno u njezinu pravnom sustavu, više središnjih tijela za pružanje pomoći nadležnim pravosudnim tijelima.

2. Država članica može, ako je to nužno zbog unutarnje organizacije njezina pravosudnog sustava, jednom ili većem broju središnjih tijela povjeriti dužnost administrativnog slanja i primanja europskih uhidbenih naloga te ostale službene korespondencije koja se na to odnosi.

Država članica koja želi koristiti mogućnosti iz ovog članka Glavnom tajništvu Vijeća šalje podatke o imenovanom središnjem tijelu ili o središnjim tijelima. Ovi su podaci obvezni za sva tijela države članice izdavateljice uhidbenog naloga.”

9. U skladu s člankom 15.:

„1. Pravosudno tijelo izvršenja odlučuje, u rokovima i pod uvjetima utvrđenima ovom Okvirnom odlukom, treba li osoba biti predana.

2. Ako pravosudno tijelo izvršenja utvrdi da su informacije koje je dostavila država članica izdavateljica uhidbenog naloga nedostatne i ne omogućavaju donošenje odluke o predaji tražene osobe, od nje zahtijeva da potrebne dopunske informacije, posebno one u vezi s člancima 3. do 5. te s odredbama članka 8., budu žurno dostavljene te može postaviti rok za njihov primitak, uzimajući u obzir potrebu poštovanja rokova iz članka 17.

3. Pravosudno tijelo koje izdaje uhiđbeni nalog u bilo koje doba može pravosudnom tijelu izvršenja poslati sve korisne dodatne informacije.”

***B. Njemačko pravo. Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen*⁴**

10. Okvirna odluka prenesena je u njemački pravni poredak člancima 78. do 83.k, kako su izmijenjeni⁵, IRG-a.

11. Na temelju članka 29. stavka 1. IRG-a, Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Hanzeatski visoki zemaljski sud u Bremenu, Njemačka) odlučuje o dopuštenosti predaje kada se optužena osoba s njome nije suglasila.

12. Člankom 73. IRG-a utvrđuje se:

„U slučaju nepostojanja zahtjeva u tom smislu, pružanje pravne pomoći i prijenos podataka nedopušteni su ako su protivni bitnim načelima njemačkog pravnog poretka. U slučaju zahtjeva na temelju osmog, devetog i desetog dijela, pravna pomoć je nedopuštena ako je protivna načelima sadržanim u članku 6. UEU-a.”

II. Glavni postupak i prethodna pitanja

13. Nyiregyházi járásbírószág (Okružni sud u Nyíregyházi, Mađarska) je 31. listopada 2017. izdao EUN radi izvršenja kazne zatvora u trajanju od jedne godine i osam mjeseci izrečene M. L.-u, mađarskom državljaninu, kao počinitelju kaznenih djela nanošenja tjelesnih ozljeda, materijalne štete, prijevare i krađe, u presudi koja je donesena (*in absentia*) 14. rujna 2017.

14. Isti je mađarski sud prethodno, 2. kolovoza 2017., izdao drugi EUN za predaju M. L.-a kako bi mu se sudilo za postupanja koja su kasnije dovela do njegove osude.

15. Amtsgericht Bremen (Općinski sud u Bremenu, Njemačka) je 12. prosinca 2017. naložio uhićenje M. L.-a. Međutim, M. L. se, zbog izvršenja prvog EUN-a, već nalazio u pritvoru od 23. studenoga te godine.

16. Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Hanzeatski visoki zemaljski sud u Bremenu) je odlukom od 19. prosinca 2017., nakon što je poništio uhićenje do kojeg je došlo u skladu s prvim EUN-om, naložio uhićenje M. L.-a u skladu s EUN-om od 31. listopada 2017.

17. M. L. se protivio predaji mađarskim tijelima te je zahtijevao da se Sudu uputi zahtjev za prethodnu odluku. Sud je prije donošenja odluke o predaji zahtijevao dodatna pojašnjenja.

18. Mađarsko ministarstvo pravosuđa je u okviru prvog EUN-a već obavijestilo Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Hanzeatski visoki zemaljski sud u Bremenu) o lokacijama na kojima bi M. L. bio pritvoren te je zajamčilo da ga se ni u kojem slučaju ne bi podvrgnulo nečovječnom i ponižavajućem postupanju u smislu članka 4. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja).

⁴ Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima od 23. prosinca 1982. (u daljnjem tekstu: IRG)

⁵ Izmjena proizlazi iz Europäisches Haftbefehlsgesetz (Zakon o europskom uhiđbenom nalogu) od 20. srpnja 2006. (BGBl. 2006. I, str. 1721.).

19. Na temelju tih podataka sud izvršenja je odlukom od 9. siječnja 2018. utvrdio da pritvaranje M. L.-a u jednom od centara koje je navelo mađarsko ministarstvo pravosuđa ne dovodi do poteškoća. Međutim, imao je dvojbe u pogledu uvjeta u drugim centrima, koje je to ministarstvo također navelo kao moguće lokacije za njegovo pritvaranje, zbog čega je, u skladu s načelima o izvršavanju kazni koje je Vijeće Europe donijelo 2006.⁶ i minimalnim pravilima Ujedinjenih naroda za postupanje sa zatvorenicima⁷, mađarskim tijelima uputio niz pitanja⁸.

20. U odgovoru mađarskog ministarstva pravosuđa od 12. siječnja 2018. navedeno je da su 25. listopada 2016. na snagu stupili zakoni na temelju kojih zatvorenici imaju mogućnost žalbe na uvjete oduzimanja slobode.

21. Mađarsko ministarstvo pravosuđa te je podatke 1. veljače 2018. dopunilo podatkom da bi okrivljenik u razdoblju od jednog do tri tjedna bio smješten u zatvoru u Budimpešti, ako ne dođe do nepredviđenih okolnosti. U tom bi se razdoblju primijenile još neutvrđene mjere u pogledu izvršenja predaje.

22. Sud izvršenja je 12. veljače 2018. zahtijevao određene pojedinosti o zatvorskim uvjetima u Budimpešti. Osim toga, pitao je u kojim zatvorskim ustanovama M. L. može biti smješten i na temelju kojih činjenica može provjeriti uvjete oduzimanja slobode u tim zatvorima. Mađarska tijela nisu odgovorila na taj zahtjev u roku koji je naveo sud izvršenja (28. veljače 2018.)⁹.

23. Njemačko državno odvjetništvo poduprla je izvršenje EUN-a kojem se protivi M. L. U tim okolnostima, Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Hanzeatski visoki zemaljski sud u Bremenu) uputio je Sudu sljedeća prethodna pitanja, zahtijevajući da se o njima odlučuje u hitnom postupku:

„1. Koje značenje ima [okolnost], u okviru tumačenja prethodno navedenih odredaba, ako u državi članici izdavateljici za zatvorenike postoje mogućnosti pravne zaštite u pogledu uvjeta oduzimanja njihove slobode?

(a) Uzimajući u obzir prethodno navedene odredbe, može li se isključiti da postoji stvarna opasnost od nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja prema okrivljeniku u slučaju njegova izručenja koja bi činila nedopuštenim to izručenje samo zato što postoje mogućnosti takve pravne zaštite a da pritom nije potrebno daljnje ispitivanje konkretnih uvjeta oduzimanja slobode ako pravosudna tijela izvršenja imaju dokaze o postojanju sustavnih ili općih nedostataka u pogledu uvjeta oduzimanja slobode u državi članici izdavateljici koji se odnose na određene skupine osoba ili određene zatvorske ustanove?

(b) Je li u tu svrhu relevantno to da u pogledu mogućnosti te pravne zaštite Europski sud za ljudska prava nije smatrao da postoje indicije prema kojima one zatvoreniku ne pružaju realne perspektive u svrhu poboljšanja neprimjerenih uvjeta oduzimanja slobode?

6 Preporuka REC(2006)2 Odbora ministara državama članicama o europskim zatvorskim pravilima (<https://rm.coe.int/european-prison-rules-978-92-871-5982-3/16806ab9ae>)

7 Poznata kao „Pravila Nelsona Mandele” (https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Brochure_on_the_The_UN_Standard_Minimum_the_Nelson_Mandela_Rules-S.pdf)

8 Sud se detaljno zanimao za uvjete zatvorskog sustava, konkretno za dimenzije i značajke ćelija, zdravstvenu skrb, prehranu, higijenske uvjete, odjeću, grijanje i čišćenje, posjete, aktivnosti i slobodno vrijeme, postojanje nasilja među zatvorenicima ili uporabu sile od strane zatvorskog osoblja.

9 Njemačko je državno odvjetništvo na raspravi priznalo da su mađarska tijela 27. ožujka 2018. još jednom dala jamstvo, u pisanom obliku, iz točke 18. ovog mišljenja.

2. Ako u skladu s odgovorom na prvo prethodno pitanje postojanja mogućnosti takve pravne zaštite za osobe kojima je oduzeta sloboda, bez daljnjeg ispitivanja konkretnih uvjeta oduzimanja slobode u državi članici izdavateljici od strane pravosudnih tijela izvršenja, nije prikladno da bi se isključila stvarna opasnost od nečovječnog ili ponižavajućeg ponašanja prema okrivljeniku:
 - (a) Treba li prethodno navedene odredbe tumačiti na način da se ispitivanje uvjeta oduzimanja slobode u državi članici izdavateljici od strane pravosudnih tijela izvršenja mora proširiti na sve zatvorske ustanove ili druge ustanove za izvršenje kazne u kojima bi okrivljenik eventualno mogao biti smješten? Vrijedi li to i za samo privremeno oduzimanje slobode ili ono koje služi kao prijelazno rješenje u određenim zatvorskim ustanovama? Može li se pak ispitivanje ograničiti na onu zatvorsku ustanovu u kojoj bi okrivljenik prema navodima tijela države članice izdavateljice vjerojatno i glavninu vremena trebao biti smješten?
 - (b) Je li s tim u vezi u određenom slučaju potrebno sveobuhvatno ispitivanje dotičnih uvjeta oduzimanja slobode koje utvrđuje kako površinu osobnog prostora po zatvoreniku tako i ostale uvjete oduzimanja slobode? Treba li prilikom ocjene tako utvrđenih uvjeta oduzimanja slobode kao temelj uzeti sudsku praksu Europskog suda za ljudska prava iz odluke Muršić/Hrvatska (presuda od [20.] listopada 2016., br. 7334/13 [CE:ECHR:2016:1020JUD000733413])?
3. Ako i prema odgovoru na drugo prethodno pitanje valja potvrdno odgovoriti na pitanje proširenja obveze pravosudnih tijela izvršenja na ispitivanje svih zatvorskih ustanova koje dolaze u obzir:
 - (a) Može li ispitivanje uvjeta oduzimanja slobode svake pojedine zatvorske ustanove koja dolazi u obzir od strane pravosudnih tijela izvršenja postati nepotrebno ako država članica izdavateljica pruži opće jamstvo da okrivljenik neće biti izložen nikakvoj opasnosti od nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja?
 - (b) Ili, može li se, umjesto ispitivanja uvjeta oduzimanja slobode u svakoj pojedinoj zatvorskoj ustanovi koja dolazi u obzir, odluku pravosudnog tijela izvršenja o dopuštenosti izručenja uvjetovati time da se okrivljenika neće izložiti takvim postupanjima?
4. Ako i prema odgovoru na treće prethodno pitanje pružanje jamstava i uvjeta nije prikladno kako bi se pravosudna tijela izvršenja oslobodila od obveze ispitivanja uvjeta oduzimanja slobode u svakoj pojedinoj zatvorskoj ustanovi koja dolazi u obzir u državi članici izdavateljici:
 - (a) Mora li se obveza ispitivanja pravosudnih tijela izvršenja proširiti na uvjete oduzimanja slobode u svim zatvorskim ustanovama koje dolaze u obzir i ako pravosudna tijela države članice izdavateljice uhidbenog naloga izjave kako trajanje okrivljenikova oduzimanja slobode tamo neće premašiti razdoblje od tri tjedna, osim ako nastupe okolnosti koje se tomu protive?
 - (b) Vrijedi li to i ako pravosudnim tijelima izvršenja nije razvidno je li država članica izdavateljica dala takvu izjavu, odnosno potječe li ona od nekog središnjeg tijela države članice izdavateljice koje je postupalo po zahtjevu pravosudnog tijela koje izdaje uhidbeni nalog za pružanje pomoći?"

III. Postupak pred Sudom

24. Tajništvo Suda zaprimilo je odluku kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku 27. ožujka 2018., te je odlučeno da se po njemu postupa u hitnom prethodnom postupku.

25. Pisana očitovanja podnijeli su M. L., njemačka i mađarska vlada te Komisija, koji su zajedno s njemačkim državnim odvjetništvom te belgijskom, danskom, irskom, španjolskom, nizozemskom i rumunjskom vladom prisustvovali raspravi održanoj 14. lipnja 2018.

IV. Analiza

A. Uvodne napomene

26. U presudi Aranyosi, u okviru koje je odgovoreno na prethodna pitanja koja je uputio isti sud koji je uputio predmetna prethodna pitanja, Sud je utvrdio da članak 1. stavke 3. i 5. i članak 6. stavak 1. Okvirne odluke treba tumačiti na način da „u slučaju postojanja objektivnih, vjerodostojnih, preciznih i odgovarajuće aktualiziranih elemenata o postojanju sustavnih i općenitih nedostataka ili nedostataka koji dotiču određene skupine osoba ili pak određene centre za oduzimanje slobode u državi članici izdavateljici, pravosudno tijelo izvršenja mora na konkretan i precizan način ispitati postoje li u slučaju predaje navedenoj državi članici ozbiljni i utvrđeni razlozi za vjerovanje da će osoba na koju se odnosi europski uhiđbeni nalog u svrhe izvršenja kaznenog progona ili izvršenja kazne oduzimanja slobode zbog uvjeta oduzimanja njezine slobode biti izložena stvarnoj opasnosti od podvrgavanja neljudskom i ponižavajućem postupanju u smislu članka 4. Povelje Europske unije o temeljnim pravima”¹⁰.

27. U presudi se dalje navodi da „u tu svrhu ono od pravosudnog tijela koje je izdalo nalog mora zahtijevati dostavu dopunskih informacija koje, nakon što je po potrebi zatražilo pomoć središnjeg tijela ili jednog od središnjih tijela države članice izdavateljice [...] mora dostaviti te informacije u roku određenom tim zahtjevom. Pravosudno tijelo izvršenja mora odgoditi svoju odluku o predaji dotične osobe dok ne dobije dopunske informacije koje mu omogućavaju da otkloni postojanje takve opasnosti. Ako postojanje te opasnosti ne može biti otklonjeno u razumnom roku, to tijelo mora odlučiti treba li obustaviti postupak predaje”¹¹.

28. Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Hanzeatski visoki zemaljski sud u Bremenu) tražio je 2016. od Suda da pojasni svoju sudsku praksu postavivši mu niz dodatnih pitanja. Međutim, nije dobio odgovor jer je EUN povučen prije nego što je Sud mogao donijeti odluku, zbog čega je prethodni postupak obustavljen¹².

29. Sud koji je uputio zahtjev sada (treći put) konkretno zahtijeva od Suda da protumači članak 1. stavak 3., članak 5. i članak 6. stavak 1. Okvirne odluke u vezi s člankom 4. Povelje, i to u okviru „postupka koji Sud zahtijeva [...] u svojoj presudi donesenoj u predmetima Aranyosi i Căldăraru [...] za ispitivanje uvjeta oduzimanja slobode u državi članici izdavateljici od strane pravosudnih tijela izvršenja”¹³.

30. Prije provođenja analize postavljenih pitanja valja podsjetiti da Okvirna odluka ima za cilj zamjenjivanje sustava tradicionalnog izručivanja, kojemu je svojstven značajan politički element oportuniteti, sustavom predaje između pravosudnih tijela, koji se temelji na načelu uzajamnog priznavanja i na visokoj razini povjerenja između država članica¹⁴.

¹⁰ Presuda Aranyosi, izreka

¹¹ *Ibidem*

¹² Novi je predmet Aranyosi II tako postao bespredmetan, kao što je Sud naveo u rješenju od 15. studenoga 2017., Aranyosi (C-496/16, neobjavljeno, EU:C:2017:866).

¹³ Odluka kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku, točka I. drugi podstavak, *in fine*

¹⁴ Vidjeti, među ostalim, presudu od 16. srpnja 2015., Laningan (C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, t. 27.)

31. Načelo uzajamnog priznavanja „koje je ‚kamen temeljac‘ pravosudne suradnje, u skladu s člankom 1. stavkom 2. Okvirne odluke podrazumijeva da su države članice načelno obvezne izvršiti europski uhidbeni nalog”¹⁵. To načelo i sâmo „počiva na uzajamnom povjerenju među državama članicama da njihovi dotični nacionalni pravni sustavi mogu pružiti odgovarajuću i stvarnu zaštitu temeljnih prava priznatih na razini Unije i osobito onih u Povelji”¹⁶.

32. Načelo uzajamnog priznavanja i načelo uzajamnog povjerenja ključni za pravo Unije s obzirom na to da, kao što je Sud naveo u presudi Aranyosi pozivajući se na mišljenje 2/13¹⁷, „omogućavaju stvaranje i održavanje prostora bez unutarnjih granica”, pri čemu „točnije, načelo uzajamnog povjerenja svakoj od tih država nalaže, osobito u pogledu područja slobode, sigurnosti i pravde, da smatra, osim u iznimnim okolnostima, da sve ostale države članice poštuju pravo Unije i konkretno temeljna prava priznata tim pravom”¹⁸.

33. Stoga, osim zbog razloga za obvezno neizvršavanje koji su taksativno navedeni u članku 3. Okvirne odluke i osim u povezanim slučajevima mogućeg neizvršenja iz članka 4. i 4.a, pravosudno tijelo izvršenja načelno mora izvršiti EUN, pri čemu njegovo izvršenje ne može biti podložno uvjetima koji se razlikuju od uvjeta sadržanih u članku 5. Okvirne odluke.

34. Stoga, „dok je izvršenje europskog uhidbenog naloga načelo, odbijanje izvršenja takvog naloga zamišljeno je kao iznimka koja se mora usko tumačiti”¹⁹.

35. Zakonodavac Unije utvrdio je da primjena mehanizma EUN-a „može biti suspendirana samo u slučaju da neka država članica ozbiljno i neprekidno krši načela iz članka [2. UEU-a]. Kršenje utvrđuje Vijeće u skladu s odredbama [članka 7. stavka 1. UEU-a], s posljedicama predviđenima u članku 7. stavku 2. Ugovora”²⁰.

36. Međutim, iz presude Aranyosi proizlazi da, osim slučaja na koji sam se upravo pozvao (odnosno, neovisno o tome što je Vijeće, na temelju članka 7. UEU-a, formalno utvrdilo ozbiljno i neprekidno kršenje vrijednosti i prava iz članka 2. UEU-a), pravo Unije dopušta neizvršenje EUN-a u drugim pojedinačnim slučajevima, u iznimnim okolnostima. Analiza drugog, trećeg i četvrtog prethodnog pitanja omogućit će ocjenu opsega te iznimke.

1. Utjecaj pravne zaštite koju pruža država članica izdavateljica (prvo prethodno pitanje)

37. Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Hanzeatski visoki zemaljski sud u Bremenu) svoje prvo pitanje postavlja u veoma preciznom kontekstu predmetnih okolnosti: ako pravosudna tijela izvršenja imaju „dokaze o postojanju sustavnih ili općih nedostataka u pogledu uvjeta oduzimanja slobode u državi članici izdavateljici koji se odnose na određene skupine osoba ili određene zatvorske ustanove”.

¹⁵ Presuda od 25. siječnja 2017., Vilks (C-640/15, EU:C:2017:39, t. 68.)

¹⁶ Presuda Aranyosi, t. 77. i navedena sudska praksa

¹⁷ Mišljenje (pristupanje Unije EKLJP-u) od 18. prosinca 2014. (EU:C:2014:2454, t. 191.)

¹⁸ Presuda Aranyosi, t. 78. U drugom kontekstu (onome priznavanja i izvršenja sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću), ali u istom smislu, Sud je utvrdio da „sustavi priznavanja i izvršenja sudskih odluka donesenih u državi članici koji su uspostavljeni tom Uredbom (Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 (SL 2003., L 338, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 133.)) počivaju na načelu uzajamnog povjerenja među državama članicama u pogledu činjenice da njihovi odnosni nacionalni pravni poreci mogu pružiti ekvivalentnu i djelotvornu zaštitu temeljnih prava zajamčenih na razini Unije, a osobito u Povelji o temeljnim pravima” (presuda od 22. prosinca 2010., Aguirre Zarraga C-491/10 PPU, EU:C:2010:828, t. 70.).

¹⁹ Presuda od 23. siječnja 2018., Piotrowski (C-367/16, EU:C:2018:27, t. 48.)

²⁰ Uvodna izjava 10. Okvirne odluke

38. Polazeći od te pretpostavke, sud koji je uputio zahtjev želi znati „kakav utjecaj imaju mogućnosti pravne zaštite koje država članica izdateljica pruža uhićenoj osobi u pogledu uvjeta oduzimanja njezine slobode”.

39. Smatram da bi, na temelju takvog pristupa, sud koji je uputio zahtjev sâm mogao odgovoriti na pitanje koje postavlja Sudu. Ako su „mogućnosti pravne zaštite [koje pruža] država članica izdateljica” dovoljne kako bi se isključila opasnost nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja, više se ne bi moglo govoriti o „postojanju sustavnih ili općih nedostataka”.

40. Smatram da situacija koju je naveo sud koji je uputio zahtjev ne odgovara u potpunosti situaciji povodom koje je donesena presuda Aranyosi:

- Tada (2015.) je bio uvjeren, na temelju dostupnih informacija, da postoje znatne indicije prema kojima bi P. Aranyosi mogao biti podvrgnut uvjetima oduzimanja slobode koji krše članak 3. Europske konvencije o ljudskim pravima (u daljnjem tekstu: EKLJP) i članak 6. UEU-a, osobito zbog prenapučenosti u centrima za oduzimanje slobode²¹.
- Sada (2018.) su se okolnosti promijenile te je sud koji je uputio zahtjev, upravo s namjerom da *aktualizira*²² elemente prosudbe i potvrdi ili izmijeni stajalište koje je prethodno oblikovao, zahtijevao dodatne informacije od mađarskih tijela. S obzirom na dostavljene podatke, smatra da u obzir treba uzeti *novi* relevantni čimbenik, odnosno uvođenje pravnih sredstava koja nisu postojala u državi izdateljici prilikom upućivanja zahtjeva za prethodnu odluku o kojem se odlučivalo u presudi Aranyosi²³.

41. Prema (novim) informacijama koje su mađarska tijela dostavila sudu koji je uputio zahtjev, 25. listopada 2016. donesene su određene zakonske odredbe koje dotičnim osobama omogućavaju da podnesu žalbu u pogledu uvjeta oduzimanja slobode. U skladu s odlukom kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku, Europski sud za ljudska prava (ESLJP) istaknuo je da ne postoje indicije prema kojima navedene mjere ne bi ponudile realne mogućnosti poboljšanja uvjeta oduzimanja slobode koji su u skladu sa zabranom nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja²⁴.

42. Stoga, u skladu s presudom ESLJP-a od 14. studenoga 2017.²⁵ koju je naveo sud koji je uputio zahtjev, „nije dokazano da [nove mjere koje je donio mađarski zakonodavac] ne bi ponudile realne mogućnosti poboljšanja neprimjerenih uvjeta oduzimanja slobode i da zatvorenicima ne bi mogle ponuditi stvarnu mogućnost ispunjavanja tih uvjeta zahtjevima iz članka 3. Konvencije²⁶”, pri čemu je izričito zajamčeno sudske preispitivanje postupanja tijela za izvršavanje kazne²⁷.

21 Vidjeti u tom smislu presudu Aranyosi, t. 42. do 45.

22 Sud je u svojem odgovoru jasno naveo da se „postojanje sustavnih i općenitih nedostataka ili nedostataka koji dotiču određene skupine osoba ili pak određene centre za oduzimanje slobode” treba „temeljiti na objektivnim, vjerodostojnim, preciznim i *odgovarajuće aktualiziranim* elementima” (presuda Aranyosi, t. 89., moje isticanje).

23 Mađarska vlada prigovara sudu koji je uputio zahtjev da, osim uvođenja tih pravnih sredstava, nije u dovoljnoj mjeri dao značaj napretku koji je ostvaren u pogledu uvjeta u mađarskim zatvorima zbog smanjenja broja zatvorenika, povećanja zatvorskih mjesta i povećane upotrebe kućnog pritvora (t. 13. i 14. podneska s pisanim očitovanjima).

24 Točka 30. odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku

25 Domján protiv Mađarske, CE:ECHR:2017:1114DEC000543317

26 *Ibidem*, t. 22.

27 *Ibidem*, t. 22. *in fine*. ESLJP je u toj presudi preispitao jesu li zakonske mjere iz 2016. dovoljne za učinkovito ispravljanje nedostataka u mađarskom sustavu izvršavanja kazni koji su utvrđeni presudom od 10. ožujka 2015., Varga i dr. protiv Mađarske, CE:ECHR:2015:0310JUD001409712.

43. To što u mađarskom zakonodavstvu od 2016. postoji žalbeni mehanizam koji zatvorenici omogućava da zatraže zaštitu pravosudnog tijela zbog neprimjerenih uvjeta oduzimanja slobode trebalo bi biti dovoljno, ako taj mehanizam pravilno funkcionira, za otklanjanje sustavnih ili općih nedostataka u nacionalnom sustavu za izvršavanje kazni u pogledu jamstva zabrane nečovječnog i ponižavajućeg postupanja. Tomu u prilog ide uzajamno povjerenje na kojemu se, kao što sam prethodno naveo, temelji sustav EUN-a i čime se daje smisao uzajamnom priznavanju sudskih odluka.

44. Međutim, moguće je da je novo zakonodavstvo više simbolično nego učinkovito na način da ne pruža dovoljnu zaštitu. Ako je tomu tako, pravosudno tijelo izvršenja mora, s obzirom na „apsolutni karakter prava zajamčenog člankom 4. Povelje²⁸”, osigurati njegovu zaštitu ako „raspolaze elementima koji potvrđuju stvarnu opasnost nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja prema osobama kojima je oduzeta sloboda u državi članici izdateljici”²⁹.

45. Za ocjenu stvarnog uvođenja tog zaštitnog mehanizma, podsjećam da u skladu s presudom Aranyosi, „objektivn[i], vjerodostojn[i], precizn[i] i odgovarajuće aktualiziran[i] element[i] o uvjetima oduzimanja slobode koji prevladavaju u državi članici izdateljici [...] mogu, među ostalim, proizlaziti iz međunarodnih sudskih odluka poput presuda Suda za ljudska prava, sudskih odluka države članice izdateljice kao i odluka, izvješća ili drugih dokumenata koje izrađuju tijela Vijeća Europe ili koji potječu iz sustava Ujedinjenih naroda”³⁰.

46. Međutim, na temelju podataka prikupljenih u ovom predmetu može se zaključiti da pravna sredstva koja je donio mađarski zakonodavac nisu samo teorijska ili neprovediva rješenja, nego da mogu imati učinkovite praktične posljedice.

47. Kao prvo, to je stajalište ESLJP-a koji je utvrdio da nova pravila nisu samo mrtvo slovo na papiru, nego da pružaju učinkovito jamstvo da osoba neće biti podvrgnuta nečovječnom ili ponižavajućem postupanju.

48. Kao drugo, Odbor ministara Vijeća Europe u svojoj je odluci iz lipnja 2017.³¹ pohvalio napore mađarskih tijela u rješavanju problema prenapučenosti zatvora i naveo da se čini da su već donesene mjere polučile prve rezultate te da se može očekivati da će te i druge mjere koje se donesu u budućnosti nacionalnim tijelima pomoći da, u svakom slučaju zasebno, provedu konkretne i učinkovite mjere za daljnje rješavanje tog problema³².

49. Sud koji je uputio zahtjev priznaje da bi, s obzirom na stajalište ESLJP-a, „pravosudno tijelo izvršenja moglo biti primorano priznati da nove mogućnosti pravne zaštite [...] isključuju stvarnu opasnost od nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja prema okrivljeniku zbog uvjeta oduzimanja njegove slobode”³³. Međutim, smatra da taj sud ne isključuje u potpunosti opasnost od nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja prema okrivljeniku zato što je ESLJP zadržao pravo odlučivanja o mogućim povredama članka 3. ESLJP-a, za slučaj da se nacionalna pravna sredstva pokažu neučinkovitima³⁴.

28 Presuda Aranyosi, t. 86.

29 Presuda Aranyosi, t. 88.

30 Presuda Aranyosi, t. 89., moje isticanje

31 Odluka donesena na njegovu sastanku br. 1288 održanom 6. i 7. lipnja 2017. (CM/Notes/1288/H46-16). Na nju se poziva ESLJP u presudi od 14. studenoga 2017., Domján protiv Mađarske (CE:ECHR:2017:1114DEC000543317, t. 23.).

32 Unatoč tomu, sud koji je uputio zahtjev smatra da i dalje postoji prenapučenost zatvora (smatra nedovoljnim uvođenje više od tisuću novih zatvorskih mjesta od 2015.) i da nema podatke o utjecaju premještanja iz zatvora u kućni pritvor (t. 28. odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku).

33 Odluka kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku, t. 34.

34 *Ibidem*, t. 35.

50. Naime, spremnost koju je ESLJP izrazio u pogledu odlučivanja o zahtjevima koje eventualno podnesu uhićene osobe čija pravna sredstva nisu bila uspješna pred nacionalnim sudovima nije izraz općeg i načelnog nepovjerenja u nacionalni sustav jamstava. Prije se radi o podsjetniku da je protiv nacionalnih sudskih odluka koje ne otklanjaju konkretne povrede prava zajamčenih EKLJP-om i dalje moguće pokrenuti postupak pred samim ESLJP-om³⁵.

51. ESLJP je upravo u tom slučaju istaknuo da je C. Domján, kao i „bilo tko drugi u njegovom položaju”, trebao iskoristiti pravna sredstva koja je Mađarska uvela reformom iz 2016. prije nego što se obratio ESLJP-u³⁶. Time implicitno priznaje potencijal navedenih pravnih sredstava za zaštitu EKLJP-a, bez potrebe pribjegavanja izvanrednoj pravnoj zaštiti koju, po definiciji, predstavlja ESLJP³⁷.

52. Točno je da ESLJP u nastavku navodi da se njegovo stajalište može promijeniti „u pogledu moguće učinkovitosti nacionalnih pravnih sredstava o kojima je riječ, ako se dugoročno pokaže da se u praksi nacionalnih tijela uhićenim osobama onemogućava premještaj i/ili naknada zbog formalnih razloga, da se nacionalni postupci predugo vode ili da nacionalna sudska praksa nije u skladu sa zahtjevima Konvencije”³⁸. Međutim, ako ne dođe do te promjene, treba pretpostaviti da su pravna sredstva donesena 2016. učinkovita.

53. Stoga, ako su se zatvorski uvjeti s vremenom poboljšali u prethodno navedenom smislu, ako sada postoje nacionalni propisi kojima se osigurava djelotvorna sudska zaštita uhićenih osoba u pogledu mogućih povreda članka 4. Povelje zbog uvjeta oduzimanja njihove slobode i ako su ti propisi učinkoviti, a ne samo formalni ili nominalni, više se ni u kojem slučaju ne može smatrati da postoje „objektivn[i], vjerodostojn[i] [i] precizn[i] element[i] [...] [koji] dokazuju postojanje sustavnih i općenitih nedostataka ili nedostataka koji dotiču određene skupine osoba ili pak određene centre za oduzimanje slobode”.

54. Smatram da je to rješenje najusklađenije s presudom Aranyosi, s načelima na kojima se temelji Okvirna odluka i s dužnim poštovanjem prema sudovima svake države (u predmetnom slučaju, Mađarske), kojima ne treba neopravdano pripisivati sumnju da prilikom izdavanja EUN-a općenito dopuštaju povredu članka 4. Povelje. Sustav pravosudne suradnje u kaznenim stvarima temeljen na uzajamnom povjerenju ne može opstati ako sudovi države primateljice obrađuju zahtjeve sudova države izdavateljice kao da je osjetljivost potonjih sudova za zaštitu temeljnih prava manja od osjetljivosti prvonavedenih sudova.

55. U svakom slučaju, primitak EUN-a ne može dovesti do toga da sud izvršenja odlučuje o kvaliteti cijelog sustava izvršavanja kazni države izdavateljice ili da o njemu odlučuje s obzirom na svoje nacionalno pravo. Jedini kriterij za nadzor može biti članak 4. Povelje. Radi se o minimalnom, ali apsolutnom jamstvu koje omogućava djelotvornu sudska zaštitu koja može osigurati stvarnu i učinkovitu zaštitu u pogledu zabrane mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja.

56. To što je ESLJP utvrdio da novi sustav pravnih sredstava može ponuditi tu zaštitu, prema mojem je mišljenju najznačajniji element prilikom ocjene općeg stanja (prvi korak dvostrukog testa Aranyosi) uvjeta oduzimanja slobode u državi članici koja je izdala EUN. Gotovo bih se usudio reći da je to odlučujući čimbenik za provođenje te ocjene.

35 Kao što je poznato, ESLJP može odlučivati tek nakon što se iscrpe predviđena nacionalna pravna sredstva. Stoga svaka od njegovih presuda kojima se prihvaća pravno sredstvo pretpostavlja postojanje nacionalne sudske odluke kojom nije ispravljena konačno utvrđena povreda, pri čemu to ne dovodi u pitanje praktičnu učinkovitost cijelog nacionalnog sustava zaštite temeljnih prava.

36 ESLJP, presuda od 14. studenoga 2017., Domján protiv Mađarske, CE:ECHR:2017:1114DEC000543317, t. 35.

37 ESLJP je u tom predmetu utvrdio da se još uvijek odlučuje o nacionalnim pravnim sredstvima koje je podnijela dotična osoba.

38 ESLJP, presuda od 14. studenoga 2017., Domján protiv Mađarske, CE:ECHR:2017:1114DEC000543317, t. 38.

57. Unatoč tomu, budući da se, u konačnici, radi o jamstvu apsolutnog prava za koje po svojoj prirodi treba predvidjeti preventivnu, a ne reparativnu zaštitu, smatram da bi, usprkos njegovoj relevantnosti, postojanje učinkovitog sustava pravnih sredstava moglo biti nedostatno ako sud izvršenja ima opravdane sumnje da bi se konkretnog okrivljenika moglo *neposredno* podvrgnuti nečovječnom ili ponižavajućem postupanju, bez obzira na to hoće li država izdateljica tu povredu naknadno otkloniti učinkovitim pravnim sredstvima.

58. Stoga, u situaciji kao što je to ona u glavnom postupku, u kojoj je posebni pravni sustav jamstva zabrane nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja tijekom uhićenja u državi izdateljici uveden tek nedavno i zbog čega je moguće da taj sustav još nije u potpunosti učinkovit, do mjere da je opasnost od povrede iznimna, opravdano je da se sud izvršenja zanima za uvjete u kojima će doći do oduzimanja slobode okrivljenika (drugi korak testa Aranyosi).

2. Opseg nadzora koji treba provesti pravosudno tijelo izvršenja (drugo, treće i četvrto prethodno pitanje)

59. Navedena se pitanja temelje na pretpostavci da postoji ozbiljna opasnost od povrede članka 4. Povelje ako sud koji je uputio zahtjev odluči izvršiti EUN.

60. Međutim, Sud je u predmetu Aranyosi utvrdio da nije dovoljno utvrditi tu opasnost³⁹, nego da „[...] ako je utvrđeno postojanje takve opasnosti, pravosudno tijelo izvršenja bi potom trebalo na konkretan i precizan način ocijeniti postoje li ozbiljni i opravdani razlozi zbog kojih se vjeruje da će osoba biti izložena toj opasnosti zbog uvjeta namjeravanog oduzimanja njezine slobode u državi članici izdateljici”⁴⁰.

61. Stoga je nužno da sud izvršenja, osim dokazanih (općih) sustavnih nedostataka u centrima za pritvor države izdateljice, ispita „postoje li u okolnostima slučaja ozbiljni i utvrđeni razlozi za vjerovanje da će tražitelj biti izložen stvarnoj opasnosti podvrgavanja neljudskom i ponižavajućem postupanju [...]”⁴¹.

62. Sud koji je uputio zahtjev pridržavao se tog kriterija kada je želio provjeriti u kakvim bi uvjetima bio pritvoren M. L., zbog čega je zahtijevao određene dopunske informacije⁴². Ponavljam da bi se to ispitivanje trebalo ograničiti na objektivne i razumne podatke koji se mogu prikupiti u pogledu konkretnih i pojedinačnih uvjeta koji bi utjecali na tu osobu. Stoga u toj fazi ne treba ispitivati kakvi su opći uvjeti u sustavu izvršavanja kazni države izdateljice.

63. Sud koji je uputio zahtjev pita može li u slučaju da raspolaže dokazima o sustavnim ili općim nedostacima u svim ili u samo nekim centrima za pritvor isključiti opasnost koju to predstavlja za dobrobit okrivljenika ako je država izdateljica ponudila „opće jamstvo” da ta osoba neće biti podvrgnuta takvom postupanju⁴³.

39 „[U]tvrđenje stvarne opasnosti nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja zbog općih uvjeta oduzimanja slobode u državi članici izdateljici ne može kao takvo dovesti do odbijanja izvršenja europskog uhišbenog naloga” (presuda Aranyosi, t. 91.)

40 Presuda Aranyosi, t. 92. Moje isticanje.

41 Presuda Aranyosi, t. 94.

42 Stoga je postupio u skladu s točkom 95. presude Aranyosi: „navedeno tijelo [pravosudno tijelo izvršenja] mora primjenom članka 15. stavka 2. Okvirne odluke od pravosudnog tijela države članice izdateljice zahtijevati žurnu dostavu svih potrebnih dopunskih informacija o uvjetima u kojima se dotičnoj osobi namjerava oduzeti sloboda u toj državi članici”.

43 Točka 48. podtočka (c) odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku. U biti se prije radilo o pojedinačnom, a ne općem jamstvu, jer je ono dano posebno u pogledu M. L.-a.

64. Kao što priznaje sâm sud koji je uputio zahtjev, Okvirna odluka ne predviđa takvo jamstvo. Također ne dopušta njegovo zahtijevanje⁴⁴. Međutim, budući da je u glavnom postupku sporno izvršenje jednog konkretnog EUN-a, a ne kvaliteta cijelog sustava izvršavanja kazni države izdateljice, smatram da, ako se njezina tijela obvežu⁴⁵ na to da konkretni uvjeti oduzimanja slobode okrivljeniku neće predstavljati stvarnu opasnost od nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja, pravosudno tijelo izvršenja toj obvezi ne smije pripisivati manji značaj od onoga koji zaslužuje. Kao izraz formalno preuzete obveze, u slučaju njezine povrede, okrivljenik može zahtijevati njezino ispunjenje pred pravosudnim tijelom države izdateljice.

a) Izvor informacija potrebnih za utvrđivanje uvjeta oduzimanja slobode

65. Najprije se postavlja pitanje koje informacije, u tu svrhu, smije upotrijebiti sud izvršenja i, osobito, od kojeg ih tijela smije zahtijevati ili primiti.

66. Člankom 6. stavkom 1. Okvirne odluke predviđa se da se pravosudno tijelo izvršenja u načelu treba povezivati sa sudom koji je izdao EUN. Uzajamno priznavanje ostvaruje se upravo na temelju dijaloga *inter pares*, koji je uspostavljen tim člankom, odnosno između pravosudnog tijela koje izdaje EUN i pravosudnog tijela koje zaprima EUN i koje ga treba izvršiti⁴⁶.

67. U skladu s člankom 7. stavkom 1. Okvirne odluke, države članice mogu odrediti jedno središnje tijelo ili više njih „za pružanje pomoći nadležnim pravosudnim tijelima” i kojima, u skladu sa stavkom 2. te odredbe, također treba povjeriti „dužnost administrativnog slanja i primanja europskih uhidbenih naloga te ostale službene korespondencije koja se na to odnosi”⁴⁷.

68. To je pitanje važno jer sud koji je uputio zahtjev dvoji o tome može li za ocjenu uvjeta oduzimanja slobode M. L.-u u Mađarskoj uzeti u obzir informacije koje nije moguće provjeriti „ako ih pruža samo pravosudno tijelo koje je izdalo EUN ili ako ih je zatražilo to tijelo”⁴⁸.

69. U skladu s odlukom kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku, te je informacije pružilo mađarsko ministarstvo pravosuđa, bez navođenja jesu li one pružene izravno ili posredstvom suda koji je izdao EUN. U tom bi se drugom slučaju, logično, radilo o relevantnim podacima za izvršenje EUN-a, pod uvjetom da njihova pravna vrijednost proizlazi iz činjenice da ih je prihvatio i potvrdio sud koji je izdao EUN.

70. Pravosudna tijela izdavanja i izvršenja jedina imaju *aktivnu ulogu* u obradi EUN-a. Stoga pravosudno tijelo izvršenja mora podnijeti svoje zahtjeve za podatke pravosudnom tijelu izdavanja, koje je na njih dužno odgovoriti⁴⁹. Činjenica da pravosudna tijela imaju glavnu ulogu ne dovodi u pitanje isključivo pomoćnu ulogu koju, ovisno o slučaju, imaju središnja tijela koja su odredile države članice u skladu s člankom 7. Okvirne odluke⁵⁰.

44 Izvršenje EUN-a može se provesti samo pod uvjetima koji su pojedinačno propisani u članku 5. Okvirne odluke (presude donesene u odsutnosti, doživotna kazna zatvora i osobe koje su državljani ili imaju boravište u državi izvršiteljici).

45 Obvezu treba preuzeti tijelo nadležno u području zatvorskih ustanova, što obično nije sud koji je izrekao kaznu ni sud koji je izdao EUN.

46 Pozivam se na svoje mišljenje u predmetu Poltorak (C-452/16 PPU, EU:C:2016:782, t. 43.).

47 *Ibidem*, točke 44. do 50., koje se odnose na strogo administrativne funkcije tih tijela.

48 Točka 59. odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku

49 Ponovno u skladu s točkom 97. presude Aranyosi: „U skladu s člankom 15. stavkom 2. Okvirne odluke, pravosudno tijelo izvršenja može postaviti rok za primitak dopunskih informacija *zatraženih od pravosudnog tijela koje je izdalo nalog*. Taj rok mora biti prilagođen u ovom slučaju kako bi se potonjem tijelu dalo vrijeme potrebno za skupljanje navedenih informacija ako u tu svrhu treba pomoć središnjega tijela ili jednoga od središnjih tijela države članice izdateljice [...]. Na temelju članka 15. stavka 2. Okvirne odluke, navedeni rok mora voditi računa o nužnosti poštovanja rokova određenih u članku 17. Okvirne odluke. *Pravosudno tijelo koje izdaje uhidbeni nalog dužno je pravosudnom tijelu izvršenja dostaviti te informacije*”. Moje isticanje.

50 U Mađarskoj je to ministarstvo pravosuđa, kao što proizlazi iz komunikacije koju je mađarska vlada uputila Glavnom tajništvu Vijeća 26. travnja 2004., u skladu s odredbama članka 7. stavka 2. drugog podstavka Okvirne odluke (ST 8929 2004 INIT od 27. travnja 2004.).

71. Stoga pravosudno tijelo izvršenja mora uzeti u obzir informacije koje mu je pružilo pravosudno tijelo koje izdaje nalog ili one koje je primilo i koje mu je dostavilo pravosudno tijelo koje izdaje nalog uz pomoć središnjeg tijela (ili jednog od više središnjih tijela) države izdavateljice.

72. Prethodno navedeno treba tumačiti ne dovodeći u pitanje to da pravosudno tijelo izvršenja također može prikupiti sve raspoložive informacije kako bi utvrdilo postojanje „objektivni[h], vjerodostojni[h], precizni[h] i odgovarajuće aktualizirani[h] elemen[ata]⁵¹” kojima se može dokazati stvarna opasnost od nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja.

73. Te druge informacije može primiti tijekom nacionalnog postupka obrade EUN-a, na inicijativu okrivljenika ili državnog odvjetništva koje u Njemačkoj djeluje kao pravosudno tijelo izvršenja⁵². Međutim, kao što informacije dobivene na taj način pažljivo mora ispitati tijelo koje ih je zahtijevalo⁵³, ispitivanje informacija koje je pružio sud koji izdaje nalog, izravno ili posredstvom vlastitog tijela, treba ograničiti samo na utvrđivanje njihova izvora zato što u pogledu njihova sadržaja, u načelu, mora prevladati povjerenje na kojem se temelji načelo uzajamnog priznavanja.

b) Opseg informacija potrebnih za utvrđivanje uvjeta oduzimanja slobode

74. U skladu s odlukom kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku, sud koji je uputio zahtjev nije primio sve informacije koje je zahtijevao u roku koji je odredio⁵⁴. Stoga treba ispitati koje su posljedice te (propuštene) radnje suda koji je izdao nalog.

75. Prije nego što se očitujem o tim posljedicama, nije naodmet navesti da zahtjev za dostavu informacija treba ograničiti samo na one koje su potrebne u svakom pojedinom slučaju. Zahtijevanim se informacijama nastoji provjeriti postoji li stvarna opasnost od nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja prema okrivljeniku. Taj se zahtjev ne bi smio proširiti na druga pitanja, uključujući u pogledu sustava izvršavanja kazni, koja nisu usko povezana s tom posebnom opasnosti i koja se odnose na veći ili manji stupanj dobrobiti u zatvorima.

76. Međutim, neka od mnogih pitanja koja je sud izvršenja uputio sudu koji je izdao nalog očito prelaze ono što je nužno za ocjenu opasnosti od nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja. Stoga smatram da pitanja koja se odnose, među ostalim, na mogućnost pušenja, na to tko zatvorenicima pere rublje ili na to jesu li na prozorima ćelija postavljene rešetke ili prozorski kapci⁵⁵, prelaze ono što je nužno za utvrđenje tog rizika.

77. Jednako tako, smatram da se zahtijevane informacije ne trebaju odnositi na sve centre za pritvor države članice koja izdaje uhiđbeni nalog, nego samo na one u kojima će okrivljenik biti pritvoren.

51 Presuda Aranyosi, t. 89.

52 Prema dopisu koji je njemačka vlada 7. kolovoza 2006. dostavila Glavnom tajništvu Vijeća (ST 12509 2006 INIT od 7. rujna 2006.), „nadležna pravosudna tijela u skladu s člankom 6. [Okvirne odluke] jesu ministarstvo pravosuđa savezne republike i saveznih zemalja (*Länder*). Kao opće pravilo, savezne su zemlje izvršavanje svojih ovlasti koje proizlaze iz Okvirne odluke [...] u pogledu prihvatanja zahtjeva koji im se podnose (članak 6. stavak 2.) prenijele na državna odvjetništva saveznih zemalja”. Nije razvidno da se taj dopis promijenio nakon presude Suda od 10. studenoga 2016. u predmetu Kovalkovas (C-477/16 PPU, EU:C:2016:861), u kojoj je utvrđeno da se litavsko ministarstvo pravosuđa ne može smatrati pravosudnim tijelom u smislu članka 6. Okvirne odluke.

53 Natoč navedenome u prethodnoj bilješci, sud koji je uputio zahtjev u ovom predmetu na određeni način također preuzima ulogu pravosudnog tijela izvršenja jer, u skladu s člancima 29. i 32. IRG-a, sudjeluje u fazi dopuštenosti EUN-a (t. 17. odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku). Čini se da se dvojnost uključenih tijela temelji na istom postupku i na istim načelima poput onih kojima je uređeno izručenje. Kao što je već istaknuto u izvješću od 31. ožujka 2009., koje je Vijeće podnijelo državama članicama nakon četvrte serije uzajamnih ocjena o praktičnoj primjeni EUN-a, odredbe IRG-a u tom području, uključujući nakon reforme iz 2006., „ne pomažu razumjeti da predaja na temelju EUN-a nije tek neznatno različit oblik klasičnog izručenja, nego novi oblik pomoći koji se temelji na potpuno drukčijim načelima [...]”. U tom slučaju, stručnjaci smatraju da postoji opasnost da će [njemačka] pravosudna tijela upotrijebiti zakonodavstvo i sudsku praksu o izručenju [...]” (ST 7058 2009 REV 2 od 30. travnja 2009., *Evaluation report on the fourth round of mutual evaluations „The practical application of the European arrest warrant and corresponding surrender procedures between Member States”, report on Germany*, str. 35.).

54 U točki 21. podneska s pisanim očitovanjima mađarska vlada sudu koji je uputio zahtjev prigovara da nije pričeka njezin odgovor.

55 Točka 10. odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku. Vidjeti bilješku 8. ovog mišljenja.

78. Po tom se pitanju slažem s Komisijom⁵⁶ i smatram, isto kao i njemačka vlada⁵⁷, s čijim se stajalištem na raspravi složila većina vlada koje su sudjelovale u postupku, da se pristup treba ograničiti na predvidljive učinke predaje za koje je država članica izvršenja mogla ili morala znati u trenutku njezina provođenja. Smatram da je to razuman kriterij i da je, osim toga, u skladu sa sudskom praksom Europskog suda za ljudska prava u pogledu odgovornosti države izvršiteljice⁵⁸.

79. Iz te perspektive, ono što je *predvidljivo* obuhvaća centar za pritvor u kojem će okrivljenik biti pritvoren neposredno nakon predaje, kao i centar u koji će biti odveden radi njegova daljnjeg pritvaranja⁵⁹. Drugi centri u koje bi okrivljenik u budućnosti mogao biti premješten tijekom izvršavanja kazne oduzimanja slobode⁶⁰ izvan su područja predvidljivih učinaka s kojima država izvršiteljica mora biti upoznata.

c) Učinci izostanka odgovora suda koji je izdao nalog na zahtjev za dostavu informacija koji je uputio sud izvršenja

80. Ako su informacije koje je sud zatražio, ali mu nisu dostavljene, relevantne za isključenje mogućnosti nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja, tada bi sud koji je izdao EUN, zbog obveze lojalne suradnje i pravilnog upravljanja vlastitim interesima, trebao pravosudnom tijelu izvršenja pružiti sve informacije koje ono zahtijeva.

81. Ako pravosudno tijelo izvršenja zbog izostanka dopunskih informacija i dalje ima dvojbe kada su, ponavljam, te informacije nužne za oblikovanje njegova stajališta, to tijelo može odgoditi donošenje svoje konačne odluke. Može je odgoditi, a ne odbiti, jer iz sudske prakse uspostavljene u predmetu Aranyosi ne proizlazi nužno da pravosudno tijelo izvršenja, u slučaju postojanja opasnosti od povrede članka 4., koja nije opća i apstraktna, nego konkretna i osobna, mora odbiti predaju okrivljenika.

82. Naime, Sud je naveo da, ako se na temelju dostavljenih informacija, utvrdi „da za osobu koja je predmet europskog uhidbenog naloga postoji opasnost nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja [...] izvršenje toga naloga mora biti odgođeno, ali ne smije biti napušteno”⁶¹.

83. U tom je slučaju okrivljeniku najvažnije zajamčiti pravo na slobodu (članak 6. Povelje) ako je on pritvoren na temelju EUN-a⁶². Međutim, mjere donesene u korist prava na slobodu ne smiju ugroziti izvršenje EUN-a, sve dok o njemu nije donesena konačna odluka⁶³.

⁵⁶ Točka 14. do 19. njezina podneska s pisanim očitovanjima

⁵⁷ Točka 19. do 20. njezina podneska s pisanim očitovanjima, koji odražava prijedlog nizozemske vlade u predmetu Aranyosi II (rješenje od 15. studenoga 2017., Aranyosi, C-496/16, neobjavljeno, EU:C:2017:866).

⁵⁸ Presude od 30. listopada 1991., Vilvarajah i dr. protiv Ujedinjene Kraljevine (tužbe br. 13163/87, 13164/87, 13165/87, 13447/87 i 13448/87, CE:ECHR:1991:1030JUD001316387) i od 4. veljače 2005., Mamatkulov i Askarov protiv Turske (tužbe br. 46827/99 i 46951/99, CE:ECHR:2005:0204JUD004682799).

⁵⁹ Sud koji je uputio zahtjev ističe da bi M. L., prema navodima mađarskog ministarstva pravosuđa, „tijekom postupka predaje bio smješten u centar za izvršavanje kazni u glavnom gradu Budimpešti, nakon čega bi bio premješten u regionalni centar za izvršavanje kazni u Szombathelyju”. Dodaje da je vijeće, „u skladu s raspoloživim informacijama”, već 9. siječnja 2018. odlučilo da ne postoje zadržke „u pogledu izvršenja kazne u centru u Szombathelyju” (odluka kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku, t. 9. i 10.). Ako je tako, poteškoća se ograničava samo na vrijeme pritvora u zatvoru u Budimpešti.

⁶⁰ Čimbenici za raspoređivanje zatvorenika u određeni centar raznovrsni su (duljina odslužene kazne, osobna i obiteljska situacija, zatvorski uvjeti itd.) i teško ih je unaprijed odrediti.

⁶¹ Presuda Aranyosi, t. 98. Moje isticanje.

⁶² Sud ustraje na tomu da „pravosudno tijelo izvršenja mora poštovati zahtjev proporcionalnosti propisan u članku 52. stavku 1. Povelje o ograničenju svakoga prava ili slobode koje ona priznaje. Naime, izdavanje europskog uhidbenog naloga ne može opravdati zadržavanje te osobe u pritvoru bez ikakva vremenskog ograničenja” (presuda Aranyosi, t. 101.).

⁶³ Ako „pravosudno tijelo izvršenja [...] zaključi da mora okončati zadržavanje tražene osobe, tada je dužno – u skladu s člankom 12. i člankom 17. stavkom 5. Okvirne odluke – privremeno puštanje na slobodu te osobe popratiti svakom mjerom koju smatra nužnom radi sprječavanja njezina bijega kao i *osigurati ispunjavanje materijalnih preduvjeta potrebnih za učinkovitu predaju tražene osobe* sve dok se ne donese konačna odluka o izvršenju [EUN-a]” (presuda Aranyosi, t. 102., moje isticanje).

84. Sud dodaje da „[a]ko postojanje te opasnosti [nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja] ne može biti otklonjeno u razumnom roku, to tijelo mora odlučiti treba li obustaviti postupak predaje”⁶⁴. Stoga smatram da postupak ne završava automatski nakon utvrđenja te opasnosti, nego da pravosudno tijelo izvršenja može uzeti vremena da odluči o tome je li postupak okončan. Smatram da Sud, upotrijebivši izraz „*obustaviti* postupak predaje”, a ne „*odbiti ili ne izvršiti* EUN”, na neki način prenosi odgovornost za nastavak postupka na pravosudno tijelo koje je izdalo nalog, a koje nije odgovorilo na zahtjeve za dopunske informacije.

85. Ako postojanje opasnosti nije bilo moguće isključiti zato što sud koji je izdao EUN nije odgovorio na zahtjev za dostavu informacija koji mu je uputio sud izvršenja, potonji sud može se obratiti prvonavedenom pravosudnom tijelu i obavijestiti ga da, u tim okolnostima, obustavlja postupak predaje.

86. Ukratko, pravosudno tijelo izvršenja, prije nego što odluči obustaviti postupak predaje, treba ocijeniti može li se na temelju raspoloživih informacija isključiti opasnost od nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja: (a) u centru za pritvor u kojem bi okrivljenik, prema navodima mađarskih tijela, bio smješten neposredno nakon njegove predaje; i (b) u centru u koji se očekuje da će biti premješten radi izvršavanja kazne zbog koje ga se tražilo.

87. Međutim, ta ocjena ne smije prelaziti ono što je nužno kako bi se isključila opasnost od nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja, koja se ne može jednostavno izjednačiti s uvjetima veće ili manje dobrobiti u zatvorskoj ustanovi.

V. Zaključak

88. Uzimajući u obzir sve prethodno navedeno, predlažem Sudu da na pitanja koja je postavio Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Hanzeatski visoki zemaljski sud u Bremenu, Njemačka) odgovori sljedeće:

„Članak 1. stavke 3. i 5. i članak 6. stavak 1. Okvirne odluke Vijeća 2002/584/PUP od 13. lipnja 2002. o Europskom uhiđbenom nalogu i postupcima predaje između država članica, kako je izmijenjena Okvirnom odlukom Vijeća 2009/299/PUP od 26. veljače 2009., u vezi s člankom 4. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, treba tumačiti na način da:

1. Postojanje nacionalnih pravnih sredstava kojima se u praksi učinkovito jamči zabrana nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja u uvjetima oduzimanja slobode osobito je relevantan čimbenik za isključivanje opasnosti od takvog postupanja zbog sustavnih i općenitih nedostataka koji dotiču određene skupine ili pak određene centre za oduzimanje slobode.
2. U situaciji kao što je to ona u glavnom postupku, u kojoj je pravni sustav jamstva zabrane nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja zbog uvjeta oduzimanja slobode u državi izdateljici uveden tek nedavno i zbog čega je moguće da taj sustav još nije u potpunosti učinkovit, do mjere da je opasnost od povrede iznimna, opravdano je da se pravosudno tijelo izvršenja zanima za uvjete u kojima će doći do oduzimanja slobode okrivljenika.
3. Pravosudno tijelo izvršenja treba, kao posebno relevantan čimbenik, ocijeniti i jamstvo koje je, ovisno o slučaju, ponudilo nadležno upravno ili pravosudno tijelo države izdateljice, a na temelju kojeg se obvezuje da okrivljenika neće podvrgnuti nečovječnom ili ponižavajućem postupanju tijekom njegova oduzimanja slobode. Kao izraz formalno preuzete obveze, ispunjenje tog jamstva, u slučaju njezine povrede, može se zahtijevati pred pravosudnim tijelom države izdateljice

⁶⁴ Presuda Aranyosi, t. 104., *in fine*

4. Informacije koje su relevantne za ocjenu toga prijeti li okrivljeniku opasnost od nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja zbog posebnih uvjeta njegova oduzimanja slobode u načelu se moraju zahtijevati i primiti od pravosudnog tijela koje je izdalo nalog. Informacije koje je prihvatilo ili potvrdilo pravosudno tijelo koje je izdalo nalog moraju prevladati prilikom ocjene koju treba provesti pravosudno tijelo izvršenja.
5. Centri za oduzimanje slobode o kojima treba prikupiti dopunske informacije oni su centri u kojima se predviđa oduzimanje slobode okrivljenika radi izvršavanja kazne koja mu je izrečena.
6. Ako pravosudno tijelo koje je izdalo nalog pravosudnom tijelu izvršenja ne pruži informacije koje je ono zahtijevalo u skladu s člankom 15. stavkom 2. Okvirne odluke 2002/584/PUP, pravosudno tijelo izvršenja može obavijestiti pravosudno tijelo koje je izdalo nalog da, u tim okolnostima, obustavlja postupak predaje.”